

Examen VWO

2023

tijdvak 2
tijdsduur: 3 uur

Latijnse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 26 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 63 **Conscius omnis abest**

- 1p 1 Noteer de informatie waarop de onwetendheid in dit verband betrekking heeft. Baseer je antwoord op het gedeelte dat voorafgaat aan tekst 1 (niet in dit examen afgedrukt).

Regel 64 **quoque t/m ignis**

In deze regel komt zowel een chiasme als een parallellisme voor.

- 2p 2 **a** Neem het volgende schema over en citeer op de puntjes de vier Latijnse woorden die het chiasme vormen: ... (a), ... (b), ... (b), ... (a).
b Neem het volgende schema over en citeer op de puntjes de vier Latijnse woorden die het parallellisme vormen:
... (a), ... (b), ... (a), ... (b).

Regel 65 **tenui rima**

In de regels 71-77 (**Saepe t/m aures**) blijkt dat Thisbe en Pyramus de scheur in de muur graag iets groter zouden willen hebben.

- 1p 3 Beschrijf in eigen woorden hoe groot Thisbe en Pyramus de scheur minstens zouden willen hebben.

Regel 68 **vidistis**

- 1p 4 Noteer de naam van het narratologisch middel dat hier gebruikt is.

Regel 78 **Talia locuti**

In het voorafgaande (vanaf regel 73 **Invide**) hebben Thisbe en Pyramus zowel kritiek als dankbaarheid geuit.

- 2p 5 **a** Noteer in eigen woorden een punt van kritiek van Thisbe en Pyramus. Laat buiten beschouwing dat ze de scheur in de muur eigenlijk te klein vinden.
b Noteer in eigen woorden een punt van dankbaarheid van Thisbe en Pyramus.

Regel 78-80 **Talia t/m contra**

In deze regels wordt driemaal hetzelfde stilistisch middel gebruikt dat de inhoud van deze regels ondersteunt.

- 2p 6 Noteer de naam van dit stilistisch middel en leg uit dat het de inhoud ondersteunt.

Regel 88-89 **lateantque sub umbra arboris**

- 2p 7 **a** Citeer uit het tekstgedeelte **Callida t/m amor** (regel 93-96) het Latijnse woord dat het bestaan van deze **umbra** onwaarschijnlijk maakt.
b Citeer uit het tekstgedeelte **Venit t/m reliquit** (regel 96-101) het Latijnse tekstelement dat verklaart dat deze **umbra** toch aanwezig is.

Regel 89 **pomis**

- 1p 8 Leg uit dat deze vruchten te maken hebben met een aetiologisch element in het verhaal. Baseer je antwoord op het deel van het verhaal dat volgt op tekst 1 (niet in dit examen afgedrukt).

Regel 83-90 **Tum** t/m **fonti**

In dit tekstgedeelte wordt in bijna alle hoofdzinnen het praesens historicum gebruikt. Eenmaal wordt het imperfectum gebruikt.

- 1p 9 Citeer uit het tekstgedeelte **Tum** t/m **fonti** (regel 83-90) de Latijnse imperfectumvorm en leg uit waarom voor deze persoonsvorm het imperfectum gebruikt is. Ga in je antwoord in op de zin waarin deze persoonsvorm staat.

Regel 96 **audacem**

Deze eigenschap wordt door liefde teweeggebracht.

- 2p 10 a Leg uit dat deze eigenschap niet onbegrensd is. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 104 **amictus**).
b Noteer een andere eigenschap die volgens de verteller door liefde teweeggebracht wordt. Baseer je antwoord op de regels 65-70 (**Fissus** t/m **solebant**).

Regel 96-98 **Venit** t/m **unda**

In een bewerking van dit verhaal wordt dit tekstgedeelte als volgt weergegeven:

Die leeuw zat daar op Ninus' graf en at wat eens een ree was

Deze bewerking kijkt wat de inhoud betreft op enkele punten af van wat Ovidius schrijft in het tekstgedeelte **Venit** t/m **unda** (regel 96-98).

- 2p 11 Noteer in eigen woorden drie van deze punten. Ga in je antwoord telkens in op beide versies.
- 1p 12 Welk Latijns tekstelement past het best als onderschrift bij **afbeelding 1**?
A **adopertaque** t/m **tumulum** (regel 94-95)
B **Venit** t/m **unda** (regel 96-98)
C **quam** t/m **reliquit** (regel 99-101)
D **Ut** t/m **amictus** (regel 102-104)

Regel 107 **vestem**

- 2p 13 a Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 102 **Ut**) het Latijnse woord waarmee hetzelfde bedoeld wordt als met **vestem**.

Ook in een ander verhaal uit de *Metamorphoses* leidt een kledingstuk tot een dodelijke afloop.

- b Noteer de naam van degene die door middel van dat kledingstuk wordt gedood en leg uit waardoor het kledingstuk dodelijk was. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 108 **Una** t/m **amantes**

- 1p 14 Leg uit dat Ovidius hier het narratologisch middel dramatische ironie gebruikt.

In het verhaal over Thisbe en Pyramus komt een misverstand voor. In de *Metamorphoses* komen vaker misverstanden voor.

- 2p 15 Noteer voor twee van die misverstanden de naam van een personage uit de *Metamorphoses* dat iets verkeerd begrepen heeft, en beschrijf wat dit personage denkt en beschrijf wat er werkelijk aan de hand is.

Tekst 2

Regel 650 **Ille volat**

In het voorafgaande (niet in dit examen afgedrukt) is verteld dat Morpheus handelt in opdracht van (a), die daarmee zelf gehoorzaamt aan de opdracht die (b) door (c) had laten overbrengen.

- 3p 16 Neem het volgende schema over en noteer op de plaats van de puntjes telkens de naam van degene die bedoeld wordt met de desbetreffende letter: a = ..., b = ..., c = ...

Regel 650 **nullos strepitus**

- 1p 17 Leg uit dat het van belang is dat Morpheus geen geluid maakt.

Regel 651 **per tenebras intraque morae breve tempus in urbem**

- 2p 18 a Schrijf regel 651 over en scandeer deze regel.
b Verdedig de stelling dat de inhoud van regel 651 ondersteund wordt door het metrum. Ga in je antwoord in op zowel het metrum als de inhoud van deze regel.

Regel 653 **faciem Ceycis**

Enkele details hiervan worden precies beschreven in de regels 650-656 (**Ille** t/m **capillis**).

- 2p 19 Beschrijf in eigen woorden drie van deze details.

Regel 658 **coniunx** en regel 660 **coniugis**

- 1p 20 Wie worden bedoeld?
A **coniunx**: Alcyone, **coniugis**: Alcyone
B **coniunx**: Alcyone, **coniugis**: Ceyx
C **coniunx**: Ceyx, **coniugis**: Alcyone
D **coniunx**: Ceyx, **coniugis**: Ceyx

Regel 661-662 **tulerunt: occidimus**

- 1p 21 Welk voegwoord zou in een vertaling het best op de plaats van de dubbele punt kunnen staan?
- A hoewel
  - B of
  - C opdat
  - D want

Regel 665-666 **oraque t/m fluctus**

Dit tekstgedeelte wordt door M. d'Hane-Scheltema als volgt vertaald:

Terwijl ik tevergeefs jouw naam riep, werd mijn mond door golven overspoeld.

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn niet geheel overgenomen.

- 1p 22 Leg dit uit met betrekking tot **fluctus**. Ga in je antwoord in op zowel het Latijn als de weergave van **fluctus** in de vertaling.

Regel 672 **zijn tranen**

- 1p 23 Citeer uit de regels 650-658 (**Ille t/m coniunx**) het Latijnse woord dat inhoudelijk overeenkomt met **zijn tranen**.

Regel 676 **Wij kunnen samen gaan!**

Alcyone heeft hierbij een bestemming in gedachten die genoemd is in de regels 663-670 (**Nubilus t/m mitte**).

- 1p 24 Citeer het desbetreffende Latijnse woord.

Regel 680-683 **Dan t/m los**

Dit soort gedrag wordt in de regels 661-670 (**Nil t/m mitte**) al beschreven.

- 1p 25 Noteer de nummers van de twee opeenvolgende regels waarin deze beschrijving staat.

Tekst 3 en Tekst 2

In tekst 3 worden twee droompoorten beschreven.

- 1p 26 Is de droom van Alcyone, die in tekst 2 beschreven wordt, volgens jou door de poort van hoorn of door de poort van ivoor gekomen? Beargumenteer je antwoord.

Tekst 4

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 4.

- 38p Vertaal de regels 150 t/m 155 en de regels 158 t/m 168 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.